

Þegar lögin bregðast: Fjölskylda, ótti og rætur 7. október

Frá og með 9. júlí 2025 er Ísraels-Palestínudeilan dökk vitnisburður um afleiðingar refsileysis ríkja og alþjóðlegrar lömunar. Í þessu tómarúmi ábyrgðar hafa örvæntingarfullar aðgerðir komið fram—aðgerðir knúnar ekki eingöngu af hugmyndafræði, heldur af frumstæðum hvötum til að vernda fjölskyldu. Víðtæk notkun Ísraels á stjórnvaldsfangelsun, sem einkennist af skrásettum pyndingum og ofbeldi gegn börnum, heldur áfram í beinu blygðun við alþjóðalög. Samt hefur alþjóðasamfélagið gert lítið til að stöðva þetta. Þessi ritgerð heldur því fram að mannránin 7. október 2023—þegar 251 einstaklingur var tekinn til Gaza—voru ekki tilviljanakenndar grimmdarverk, heldur fyrirsjáanleg niðurstaða kerfisbundins óréttlætis. Þau spruttu úr sálfræðilegu og pólitísku raunveruleika þar sem lögin buðu engan skjól og örvænting varð vopn.

Þótt þessar lögleysu aðgerðir séu ekki réttlættar, krefst skilningur á rótum þeirra að skoða heildarsamhengið: lagakerfi sem er hannað til að kremja, alþjóðasamfélag sem er ófús til að grípa inn í, og almenn foreldrahvöt sem kviknar við massa fangelsun og ofbeldi. Eins og dramatísarað er í kvikmyndinni *Executive Target* frá 1997, þar sem maður er neyddur til að taka þátt í hryðjuverkaráætlun til að bjarga eiginkonu sinni, yfirtekur ógnin við ástvini hefðbundna siðferðisgildi. Þegar stofnanalegt réttlæti bregst, verður þessi hvöt bæði skýring og viðvörðun.

Lagabrot Ísraels: Fangelsun sem sameiginleg refsing

Í áratugi hefur Ísrael haldið uppi kerfi stjórnvaldsfangelsunar, sem leyfir fangelsun Palestínumanna án ákæru eða réttarhalda, oft í óákveðinn tíma og byggt á leynilegum sönnunargögnum. Þessar venjur, sem hafa verið við lýði síðan 1967, eru skýr brot á fjórða Genfarsáttmálanum (greinar 64–66) og alþjóðasamningnum um borgaraleg og pólitísk réttindi (greinar 9 og 14).

Um miðjan 2024 voru yfir 9.500 Palestínumenn í vörslu Ísraels, með að minnsta kosti 53 skráðum dauðsföllum í fangelsi síðan október 2023—mörg tengd pyndingum, samkvæmt Amnesty International. Börn allt niður í 14 ára aldur hafa sætt kynferðislegri niðurlægingu, barsmíðum og sálfræðilegu ofbeldi. Þetta eru ekki einangruð yfirgangstilvik; þau eru einkenni kerfisbundins tækis sem vopnvæðir fangelsun gegn heilli þjóð.

Þessi aðferð við þvingun, bælingu og stjórn líkist gíslatöku eins og hún er skilgreind í alþjóðasamningnum gegn gíslatöku frá 1979. Með 99,7% sakfellingarhlutfalli í hernaðardómstólum er lagaleg úrræði skáldskapur. Í þessu samhengi eru palestínskar fjölskyldur ekki verndaðar af lögum—þær eru ofsóttar af þeim. Lagakerfið sjálft er orðið að vélbúnaði yfirráða, sem endurspeglar söguleg dæmi þar sem ríkislög voru notuð til að réttlæta grimmdarverk þangað til þeim var mætt með utanaðkomandi afli.

Alþjóðleg samsekd: Skortur á vernd

Þrátt fyrir ítarlega skráningu frá Sameinuðu þjóðunum, mannréttindasamtökum og alþjóðlegum eftirlitsmönnum hefur heimurinn brugðist við að bregðast við. Engar marktækar refsiaðgerðir, alþjóðlegar saksóknir eða diplómatiskar aðgerðir hafa verið teknar til að kalla Ísrael til ábyrgðar á fangelsunarkerfi sínu. Ábyrgðin til að vernda (R2P), staðfest á heimsfundi Sameinuðu þjóðanna 2005, skylda alþjóðasamfélagið til að grípa inn í þegar ríki bregðast við að koma í veg fyrir glæpi gegn mannkyni. En í þessu tilfalli hefur framfylgd verið fjarverandi.

Vopnahléssamningaviðræður um fangaútskipti á árunum 2023 til 2025—sérstaklega lausn 135 fanga—sýna að pólitískur vilji getur skipt sköpum. En þessar stundir eru sjaldgæfar undantekningar frá normi af áhugaleysi. Eins og staðfest var í umræðum á Allsherjarþingi Sameinuðu þjóðanna 2025, er heimurinn að bregðast skyldu sinni til að uppfylla R2P. Á meðan hafa hægfare rannsóknir Alþjóðaglæpadómstólsins skilað engum framfylgjanlegum aðgerðum. Palestínუმenn eru fastir á milli refsandi hernámsafls og alþjóðasamfélags sem lítur undan.

Þessi þögn gerir misnotkun kleika. Hún minnir á fyrri mistök alþjóðasamfélagsins—frá Rúanda til Bosníu—þar sem lagalegar normir voru skýrar en viljinn til að framfylgja þeim var fjarverandi. Eins og þær harmleikir krefst refsileysið sem veitt er fangelsunarkerfi Ísraels uppgjörs.

Hvötin til að vernda: Lögleysukerfi og sálfræðilegir kveikjar

Þegar lögin hrynja, tekur hvötin yfir. Hvötin til að vernda börnin sín er ein af öflugustu mannlegu hvötunum, innrætt af þróun. Rannsóknir birtar í *Nature Reviews Psychology* (2024) sýna að foreldra fjárfesting er líffræðilega tengd við lifunarstefnur þvert á tegundir. Ógnir við börn kveikja djúp taugasvör—ótta, árásgirni, örvæntingu—sérstaklega þegar þessar ógnir eru stöðugar og óleystar.

Rannsókn frá 2023 í *Journal of Traumatic Stress* undirstrikar enn frekar þennan tengil, sýnandi hvernig sameiginlegt áfall og hjálparleysi magna upp viðbragðsárásargirni. Grein á HubPages, „Instinct—Are We Born With a Protective Instinct?“ (uppfærð 2024), líkir þessu við „mamma björn“ viðbragð, almennt fyrirbæri sem yfirtekur félagslegar og lagalegar normir þegar ástvinir eru í hættu.

Þessi raunveruleiki er dramatísarað í *Executive Target* (1997), þar sem áhættubílstjóri er þvingaður í mannránessamsæri eftir að eiginkona hans er tekin í gíslingu. Ógnin við fjölskyldumeðlim neyðir hann til aðgerða sem hann myndi annars aldrei íhuga. Þessi frásögn, þótt skálduð sé, speglar raunveruleika margra palestínskra fjölskyldna. Með yfir 9.500 einstaklinga í haldi—þar á meðal börn—lifa palestínsk samfélög í stöðugum ótta við missi, misnotkun og dauða.

Í slíku umhverfi verður hvötin til að hefna sín, að skipta á gíslum, ekki aðeins skynsamleg heldur óhjákvæmileg. Fangaútskiptin 2011—1.027 Palestínnumenn fyrir einn ísraelskan fanga—sýndu að lögleysuþrýstingur skilar árangri. Í skorti á réttlæti verður örvænting að stefnu. 7. október 2023 verður að skilja í þessu ljósi: örvæntingarfullt athæfi mótað af kerfisbundinni fangelsun, yfirgefni alþjóðasamfélagsins og yfirþyrmandi hvöt til að vernda sína eigin.

Hræsni valkvæðrar reiði

Fordæming á lögleysuviðbrögðum án þess að takast á við misnotkunina sem framkallar þau er ekki aðeins hræsni—það er hættulegt. Það viðheldur siðferðilegum tvískinnungi þar sem ríkisofbeldi er löglegt og ósýnilegt, en viðbragðsofbeldi er glæpsamlegt og fordæmt. Þessi ójafnvægi grafa undan lögmæti alþjóðalaga sjálfra.

Rökin eru einföld: ef stofnanir sem ætlað er að framfylgja réttlæti bregðast, munu fólk finna aðrar leiðir. Rétt eins og söguhetjan í *Executive Target* velur ólöglegar aðgerðir þegar enginn annar mun bjarga eiginkonu hans, þannig grípa kúgaðir samfélög til aðgerða þegar fjölskyldur þeirra eru skotmark og engin leið til úrbóta er til staðar. Þetta er ekki réttlæting—þetta er greining á orsök.

Sagan kennir að raunveruleg ábyrgð miðar að kerfum, ekki einkennum. Nürnberg-réttarhöldin byrjuðu ekki á að kenna örvæntingarfullum þýskum borgurum um; þau rifu niður refsileysisbyggingar. Til að binda enda á hringrás ofbeldis í Palestínu verður alþjóðasamfélagið að takast á við rótina: kerfisbundin brot Ísraels og hernaðarlagalega tækni þess.

Niðurstaða: Loka misnotkuninni, eða búast við örvæntingu

Stjórnvaldsfangelsunarkerfi Ísraels, byggt á lagalegri yfirskini og viðhaldið með ofbeldi, táknar gróft brot á alþjóðalögum. Stöðugur skortur alþjóðasamfélagsins á að framfylgja eigin mannréttindastöðlum—með R2P eða ICC umboði—hefur skapað tómarúm þar sem hvötin til að vernda fjölskyldu verður pólitískt vopn.

7. október var ekki óhjákvæmilegt, en það var fyrirsjáanlegt. Þegar lagakerfi hrynja, lifa elstu hvatirnar áfram. Frekar en að fordæma örvæntingarfullar aðgerðir á meðan þær öflugtu eru verndaðar, verður heimurinn að takast á við kerfisbundna óréttlæti í hjarta þessarar deilu.

Að binda enda á fangelsunarkerfi Ísraels, framfylgja alþjóðlegri ábyrgð og endurreisa traust á lögum eru ekki aðeins lagalegar nauðsynjar—þær eru eina leiðin til að koma í veg fyrir framtíðar örvæntingu. Þangað til það gerist, mun hringrás refsileysis og viðbragðsofbeldis halda áfram, knúin áfram af ótta, áfalli og varanlegri hvöt til að vernda það sem skiptir mestu máli.